

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Betänkandet Använd det som fungerar (SOU 2021:26)

M2021/00774

Sammanfattning

Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att det inte bör införas något pantsystem för småelektronik. Konkurrensverket har inga invändningar mot utredningens förslag att, som ett alternativ till pantsystem, i stället utforma producentansvaret så att återanvändning underlättas.

Konkurrensverket avstyrker förslaget att insamlingssystemen ska samråda med varandra om hur kostnaderna för det avfall som samlats in ska fördelas. Insamlingssystemen bör i stället redovisa sina kostnader till Naturvårdverket, som därefter får fatta beslut om hur kostnaderna ska fördelas.

Konkurrensverket har inga invändningar mot förslaget att en producent som gör annan elutrustning än konsumentelutrustning tillgänglig på den svenska marknaden ska ha de ekonomiska förutsättningar som krävs för att ta emot och hantera elavfallet, men anser att det är angeläget att Naturvårdsverket utformar regler och rutiner på ett enkelt och likabehandlande sätt som inte hindrar producenter av elutrustning att etablera sig på den svenska marknaden.

Utgångspunkter

Konkurrensverket har i uppdrag att verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna.

Utredningens uppdrag har varit att utreda och föreslå hur producentansvaret för elutrustning kan kompletteras med krav på pant för småelektronik. Om andra alternativa lösningar än pant skulle vara mer kostnadseffektiva, mer samhälls-ekonomiskt effektiva, mer förenliga med en cirkulär ekonomi eller av andra skäl mer motiverade så ska även sådana lösningar presenteras. Syftet är att öka insamlingen och återvinningen av elavfall och på så sätt bidra till giftfria, resurseffektiva kretslopp och en cirkulär ekonomi.

Adress 103 85 Stockholm
Besöksadress Ringvägen 100
Telefon 08-700 16 00
konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se

Utredningens omvärldsanalys visar att inget land ännu har infört ett pantsystem för elektronik. Ett pantsystem har utretts i Norge men visade sig inte vara kostnadseffektivt. Det bedömdes också innebära praktiska hinder i form av svårigheter att hitta sätt att märka och identifiera produkter för vilka pant betalats. I Danmark har en resurspremie utretts men ett införande bedömdes svårt med hänsyn till risken för import av avfall från andra länder.

Pantsystem för småelektronik (11.3)

Utredningen bedömer att det inte bör införas ett pantsystem för småelektronik. Utredningen har dock i enlighet med sitt direktiv utrett och tagit fram två förslag till pantsystem, dels ett traditionellt pantsystem som förutsätter någon form av identifiering, dels en lösning som de kallat pantbevis. Utredningen förordar emellertid inte något av förslagen.

Utredningen menar att ett traditionellt pantsystem skulle bli mycket kostsamt att genomföra, eftersom det förutsätter ett system som säkerställer att pant endast återbetalas för de produkter för vilka pant har erlagts. Utredningen har inte hittat någon lösning som är praktiskt genomförbar till en rimlig kostnad. Utredningen menar också att en traditionell pant inte har någon effekt på de produkter som redan är sålda eftersom någon pant inte betalats för dessa produkter. En pant skulle också innebära att stora summor av inbetald pant blir upplåsta i systemet, något som i sig ställer krav på säkerheter och kontroll. Utredningens alternativa förslag innebär att konsumenten vid köpet får ett "pantbevis" som ger rätt till återbetalning av panten när en produkt, motsvarande den som pant betalats in för, lämnas till insamlingssystemet. Förslaget innebär att det inte krävs ett system som identifierar den enskilda produkten och att även tidigare sålda produkter som är avfall kan lämnas in för att få tillbaka panten. Utredningens bedömning är att ett system med pantbevis är mer genomförbart än ett system som kräver att produkterna kan identifieras inom pantsystemet, men konstaterar att bägge lösningarna förutsätter uppbyggnaden av komplexa system och en omfattande administration. Utredningen påpekar också att pantlösningarna är komplicerade att kombinera med återanvändning och distanshandel, och att en pant riskerar att störa och konkurrera med marknaden för återanvändning.

Konkurrensverket anser att utredningens resonemang är rimliga och instämmer i bedömningen att det inte bör införas något pantsystem för småelektronik.

Konkurrensverket instämmer även i utredningens bedömning att, om ett pantsystem ändå ska införas, det bör utformas i enlighet med förslaget om ett "pantbevis" och inledningsvis bör begränsas till att endast omfatta mobiltelefoner.

Utveckling av producentansvaret (11.2)

Mot bakgrund av de problem och svårigheter som identifierats med pantsystem har utredningen tagit fram ett alternativt förslag som utgörs av ett utvecklat producentansvar. Utredningen konstaterar att ett skäl till att konsumenter inte

lämnar mobiltelefoner, surfplattor och bärbara datorer till återvinning är en rädsla för att personlig information som de innehåller ska komma i orätta händer. Utredningens kartläggning visar också att de låga insamlingsnivåerna för småelektronik endast till viss del beror på att småelektronik slängs i restavfallet eller sorteras fel på återvinningscentralerna, och att stora mängder används i samhället och att det även sker en lagring av produkter som inte längre används. Utredningen föreslår därför bestämmelser i förordningen om producentansvar för elutrustning som underlättar och stimulerar återanvändning, bland annat att producenter ska informera användare om hur personlig information kan raderas, och att insamlingssystemen ska informera om avfallsförebyggande åtgärder och om fördelarna med avfallsåtervinning. Utredningen föreslår även att statistiken inom området bör förbättras.

Eftersom förslagen såvitt Konkurrensverket kan bedöma är likabehandlande och knappast kommer påverka konkurrensen negativt har verket inga invändningar mot dem.

Säkerställa likabehandling av produkters producenter (5.2.5)

Utredningen föreslår att insamlingssystem som har tillstånd ska samverka med andra insamlingssystem som har tillstånd om hur kostnaderna för det avfall som samlats in ska fördelas och härvid ta hänsyn till hur avgifterna har beräknats.

Konkurrensverket tolkar förslaget som att insamlingssystemen ska utbyta information om volymer och priser för stora delar av sina verksamheter, vilket vore olämpligt ur konkurrenssynpunkt. Konkurrensverket avstyrker förslaget och föreslår att företagen i stället ska redovisa sina kostnader till Naturvårdsverket, som därefter får fatta beslut om hur kostnaderna ska fördelas.

Ekonomiska medel som krävs för att fullgöra skyldigheter inom utökat producentansvar (5.2.9)

Utredningen föreslår att en producent som gör annan elutrustning än konsumentelutrustning tillgänglig på den svenska marknaden ska ha de ekonomiska förutsättningar som krävs för att ta emot och hantera elavfallet. Naturvårdsverket ska få meddela föreskrifter om hur producenten kan visa på att den har de ekonomiska förutsättningar som krävs.

Enligt avfallsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att alla produkters producenter eller producentansvarsorganisationer har de ekonomiska medel eller de ekonomiska och organisatoriska medel som krävs för att fullgöra sina skyldigheter inom utökat producentansvar (artikel 8a.3 c). Förslaget omfattar endast producenter som tillgängliggör annan elutrustning än konsumentelutrustning, eftersom motsvarande krav redan finns på de godkända insamlingssystemen. I och med att kraven ska ställas i samband med att producenten anmäler sig till Naturvårdsverket gäller kravet endast nya producenter. Utredningen menar att eftersom det är Naturvårdsverket som meddelar föreskrifter om hur och på vilket

sätt informationen ska lämnas är det svårt att nu bedöma vilka konsekvenser det skulle medföra för de framtida producenter som kommer att beröras eftersom det beror på vilka krav Naturvårdsverket ställer i föreskriften. Liknande krav finns redan i vissa EU-länder så för de producenter som verkar på en internationell marknad förväntas inte kravet medföra några större konsekvenser.

Konkurrensverket konstaterar att krav som kan hindra nya aktörer att träda in på en marknad kan leda till sämre konkurrens och i förlängningen högre priser för konsumenterna, men mot bakgrund av att förslaget bygger på obligatoriska EU-regler har verket inga invändningar mot att det genomförs. Konkurrensverket anser dock att det är angeläget att Naturvårdsverket utformar regler och rutiner på ett enkelt och likabehandlande sätt som inte hindrar producenter av elutrustning att etablera sig på den svenska marknaden.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören. Föredragande har varit biträdande enhetschefen Stefan Jönsson.

Yttrandet undertecknas inte egenhändigt och saknar därför namnunderskrifter.

Rikard Jermsten

Stefan Jönsson